

De R.K. Begraafplaats St. Petrusbanden

→ Kerkhoflaan ←

Deze fraaie begraafplaats aan de Kerkhoflaan is aangelegd naar een ontwerp van de R.K. architect Adriaan Tollus uit circa 1829. Tollus was tevens een van de leden van de Stichtingscommissie van de begraafplaats. Sint Petrusbanden wil zeggen de Sint Petrus-boeien waarmee Petrus tweemaal in de ketenen geslagen werd, eenmaal in Rome en eenmaal in Jeruzalem. Beide keren werd Petrus door een engel bevrijd.

Rond 1830 werd de Algemene Begraafplaats aan de Kerkhoflaan officieel in gebruik genomen, de eerste begraafplaats buiten de bebouwde kom ten noordwesten van Den Haag.

De gewoonte om in en rondom kerken in stad of dorp te begraven werd in 1827 officieel verboden door de overheid voornamelijk om hygiënische redenen. Al veel eerder waren protesten gehoord in medische kringen en ook vanaf de kansel was gepleit voor begraven buiten de steden. Veel welgestelde particulieren hadden daar al eigen familiebegraafplaatsen laten aanleggen en vanuit de burgerij ontstonden er wel initiatieven, maar uiteindelijk werden er vanuit de overheid definitieve plannen gemaakt.

De Algemene Begraafplaats aan de Kerkhoflaan – in 1830 in gebruik genomen – is landschappelijk ingericht, een bijna idyllische omgeving waar plaats genoeg was ... ook, zo vond de overheid, voor de katholieke Hagenaars die een afzonderlijk

deel konden "krijgen". De kosten waren dan wel iets hoger per graf en bovendien werden onkostenvergoedingen verwacht voor de Algemene Begraafplaats: in feite een dubbele betaling. De katholieke Hagenaars gingen hier niet op in en besloten actie te ondernemen voor een eigen begraafplaats met als uiteindelijk resultaat de goedkeuring van Koning Willem I in maart 1828. Er werd een commissie samengesteld van 4 pastoors (van de 4 katholieke kerken in Den Haag) en 4 particuliere leden. Het toegewezen terrein lag tussen de zogeheten Vinkenbaan, in de buurt van het tegenwoordige Prinsevinkenpark en de eerder genoemde Algemene Begraafplaats. Er was destijds nog geen bestrating waardoor de plaats moeilijk bereikbaar was. In de loop van de jaren dertig werd hiervoor een plan gemaakt met de Gemeente Den Haag waar ook gesproken werd over het tolgeld van de Scheveningseweg, een idee van Constantijn Huijgens uit de 17e eeuw, dat nog steeds in gebruik was.

Tollus heeft het vrijwel rechthoekige terrein verdeeld in een kruisvorm, het Christelijk symbool, met in het midden hiervan een koepel. De neoclassicistische poortgebouwen aan de Kerkhoflaan flankeren het smeedijzeren toegangshek. Aan de straatkant voor het hek was ruimte genoeg voor een sculptuur. In 1972 werd hier een beeld van de kunstenaar Dick Loef geplaatst: een phoenix, een fabeldier dat om de

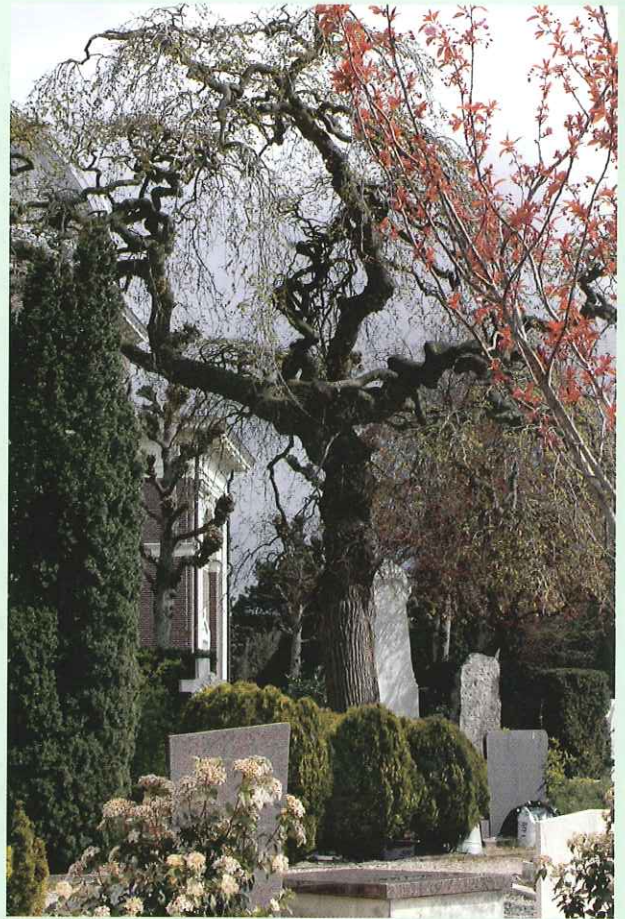

500 jaar verbrandt om volledig als herboren uit zijn eigen as te voorschijn te komen, als symbool voor de herrijzenis. Achter het hek loopt een pad naar de kapel.

Het koepelvormige kapelgebouw is achthoekig en heeft aan vier zijden lagere rechthoekige uitbouwen zodat ook hier een kruis aanwezig is, een Grieks kruis in dit geval. Het staat recht tegenover de ingang precies op de kruising van de assenindeling van de begraafplaats. Dit is het enige gebouw van Adriaan Tollus dat bewaard is gebleven. Zijn ontwerp van de R.K. St. Willibrorduskerk in de Van Assendelftstraat, een z.g. Waterstaatkerk uit dezelfde periode, werd in 1972 afgebroken. Tollus bouwde in neoclassicistische stijlen. Ook bij de achthoekige kapel zien we zowel Dorische, Ionische als Korinthische pilasters en halfzuilen met een hoge plint; dat is niet klassiek maar een 17e-eeuwse toevoeging die in de 19e eeuw werd overgenomen. Behalve de natuurstenen pilasters zijn er consoles, deurpanelen met cassettemotieven, vensters met kroonlijsten, frontons en een koepeldak van zink. Zink is typisch 19e-eeuws en werd in die tijd veel toegepast op daken.

De Kapel of Rouwkapel is bestemd voor priestergraven. Aan de achterzijde van het gebouw bevindt zich een trap naar de grafkelder met een gedenkplaat. In het cirkelvormige interieur is hier en daar wit marmer toegepast. De verlichting komt vanuit hooggeplaatste vensters. De overleden priesters worden met hun namen herdacht op marmeren gedenkplaten aan de wanden. In het beeldhouwwerk herkennen we Geloof, Hoop en Liefde, respectievelijk een vrouw met een kruis en hostie, een vrouw met een anker en een vrouw met een hart, naar ontwerp van de beeldhouwer Eugène Lacomblé.

De begraafplaats heeft nog een bezienswaardigheid: in de loop van de tijd bleek dat er behoefte was aan familiegrafkelders. Dit was vooral een wens van de beter gesitueerden, de landadel en de ondernemers. In de jaren rond 1885 kwam aan de zuidwestzijde een galerij met een arcade van architect W. B. van Liefland, een leerling van de

beroemde architect Cuypers. De mogelijkheid tot uitbreiding van het terrein ontstond toen het Prinsevinken-gebied te koop was. Dit werd in korte tijd geregeld waarna een deel ervan weer verkocht werd om de geplande aanbouw te financieren.

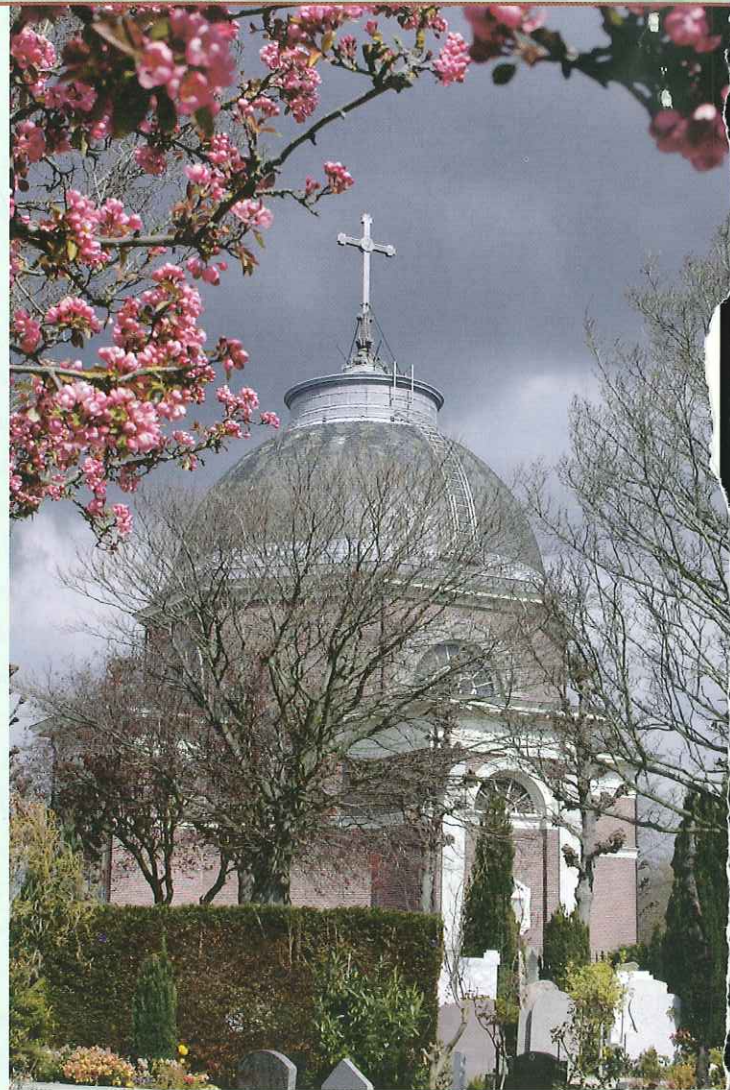
Van Liefland, die beroemd werd door zijn ontwerpen in Art Nouveau, een sierlijke stijl die een zekere luxe uitstraalde en veel in badplaatsen werd toegepast zoals bij het voormalige Palace Hotel in Scheveningen, verrast ons hier met een vroeg ontwerp in neo-romaanse stijl. De galerij, uitgevoerd in baksteen gecombineerd met zandsteen en hardsteen respectievelijk in rode en naturel kleuren voor de zuilen en kapitelen, ligt een stuk hoger dan het maaiveld, ongeveer een meter boven het niveau van de begraafplaats en is bestemd voor familiegraven, grafkelders van duurzame kwaliteit. De arcade heeft drie koepels, een links, een rechts – beide afgerond aan de buitenzijden – en een in het midden. De linker koepel (de Liefde) en de rechter (de Hoop) zijn bestemd voor priester- en nonnengraven. De middelste (het Geloof) is bedoeld als tijdelijk

graf voor een buitenlander die in zijn eigen land (her)begraven wil worden. Deze is wat royaler uitgevoerd dan de andere koepels. De beeldhouwwerken werden door E.A.F. Bourgonion gemaakt en zijn geïnspireerd op de monstertjes in Oudromaanse kerkjes. Ze hebben dezelfde betekenis als destijds: de verpersoonlijking van de dood door Christus overwonnen.

In de arcade zijn de familiegraven naast elkaar te zien, meestal in wit marmer, de een nog mooier of curieuzer dan de ander. Hier en daar zien we pleureuses, engeltjes of afbeeldingen van de overledenen, maar ook christelijke symbolen worden veel toegepast: een pelikaan die haar jongen voedt met haar bloed, zinnebeeld voor Christus, een vis of een korf broden, een verwijzing naar de Eucharistie.

Lopend langs de arcade ontdekken we het graf van Jaap Vegter, een bekende Haagse (strip) tekenaar/schrijver. Verderop het graf van de familie Peek met een gotisch kapelletje en een marmeren Christusbeeld. Onder mooie beukenbomen liggen de graven van de familie Vroom en Brenninkmeijer, om enkele bekende namen te noemen. De meeste graven zijn verfraaid met kruisen, een Christusfiguur of biddende, samengevoegde handen. Een veel gevraagd kunstenaar was, zo te zien, de beeldhouwer J.C. Altorf, waarvan de sculpturen en reliëfs meestal in de vorm van een stèle werden uitgevoerd.

De bekende beeldend kunstenaar Jan Toorop ligt dicht bij de ingang in een prachtig vormgegeven graf met verschillende symbolen die op het

eeuwige leven na de dood slaan. Op latere leeftijd bekeerde Toorop zich tot het katholicisme wat aan de symbolen op het graf te zien is, zoals een duif, het zinnebeeld van de ziel op reis naar de hemel.

Iets verderop, in hetzelfde gebied, is het graf van Hermance Schaepman (10 maart 1919 - 24 mei 2007) eveneens een bekende die veel voor het Haagse heeft betekend. Zij zette zich ondermeer in voor het cultuurbehoud van onze stad en werd bekend als oprichtster van de Vrienden van Den Haag en Hoedster van de Hofvijver.

Haar kist is helaas niet te zien; zij liet er door een kunstenaress kleurige tulpen op schilderen, haar lievelingsbloemen. Wat wel te zien is en ook opvalt, is de mooie natuur in het gebied; de verschillende bomen en struiken vormen een harmonische entourage: een waar paradijs.

*drs. Jeanine van Santen, kunsthistorica
Foto's Marlies Terstegge*